

AUTIS CENTRUM, O.P.S., NA JIHU ČECH ROZŠIŘUJE PORTFOLIO SVÝCH SLUŽEB. OTEVŘELO NOVÝ TÝDENNÍ STACIONÁŘ PRO DOSPĚLÉ LIDI S AUTISMEM

Obecně prospěšná společnost Autis Centrum, o.p.s., působí na jihu Čech od roku 2015. Sídlí v Českých Budějovicích a poskytuje sociální služby lidem s poruchou autistického spektra a jejich rodinám. Od září loňského roku rozšířila své portfolio služeb o týdenní stacionář Jihočeská naděje. V současné době registrované ambulantní, terénní a pobytové služby využívá více jak 130 klientů s autismem z celého Jihočeského kraje ve věku od 1 roku do 45 let, a to v průběhu celého týdne včetně víkendů.

Při prohlídce tohoto zařízení jsme oslovili ředitelku paní Mgr. Milenu Urbanovou a položili jí několik otázek.

Stacionář Jihočeská naděje je historicky první pobytová služba pro lidi s autismem v jižních Čechách. Pro neziskovou nestátní organizaci není zcela jednoduché takové zařízení vybudovat. Můžete čtenářům přiblížit, jak se podařilo tento záměr realizovat?

Musím říct, že to nebylo vůbec jednoduché. Zatímco síť podpory pro děti s autismem se nám pomalu dařila vytvářet, pro dospělé lidi s autismem

z velké části podpora chyběla. Služby Autis Centra využívaly desítky dospělých klientů, kteří ukončili školní docházku. Věděli jsme, že jak klienti, tak jejich rodiny si přejí, aby v dospělosti neztratili sociální kontakty a byli co nejvíce samostatní. Navíc společné soužití v některých rodinách nedělo dobrotu, “dospěláci” prostě potřebovali jít svou cestou. Problém byl, že tito klienti potřebovali soustavně určitou míru podpory, jejich chování

bylo náročné na péči. Navázali jsme komunikaci s městem České Budějovice, v jehož objektu sídlíme. Společně jsme zpracovali stavební projekt, a když MPSV ČR v roce 2019 vyhlásilo dotační výzvu na pobytová zařízení pro lidi s autismem, město jako vlastník objektu podalo žádost a uspělo. Šli jsme tehdy do neznáma, stavba vznikala rekonstrukcí z původního objektu, tím jsme byli značně limitováni. Do výstavby zasáhly také válečný konflikt na Ukrajině a covidová situace, byl problém s dodávkami materiálu, vybavením, s cenami. Nakonec se vše zvládlo. Práce na vybudování týdenního stacionáře s kapacitou osmi lůžek vyšly zhruba na 20 milionů korun a spolufinancovány byly více jak z poloviny městem a dále dotací MPSV ČR. Provoz byl zahájen v září 2022. Hrazen je převážně z účelové státní dotace přerozdělované krajem, z dotací měst a obcí, darů a úhrad klientů. Zahájení provozu si neumím představit bez speciálního proškolení personálu v metodě Podpory pozitivního chování - Positive Behaviour Support (PBS). Pro třísměnný provoz bylo potřeba vy-

tvořit vzájemnou důvěru mezi klienty, personálem a rodinami, s čímž nám pomáhal a stále pomáhá psychoterapeut vyškolený právě v metodě PBS. Bez této pomoci podle mě nelze kvalitní služby pro tuto cílovou skupinu poskytovat. Velmi si vážím trpělivé práce všech svých kolegů.

Vy jste původní profesí právník, tomuto oboru jste se věnovala mnoho let. Co vás vedlo k tomu založit a vést zařízení pro lidi s autismem?

Máte pravdu, své původní profesi jsem se věnovala řadu let. Po narození syna s autismem však nastalo období, kdy jsem pochybovala, zda vůbec zvládnu něco jiného než se starat o syna. Prošla jsem si prací jak v soukromé, tak státní sféře, z každého oboru jsem si vzala to užitečné a pozitivní. A přesně to bylo důležité pro vznik a další rozvoj tolik potřebných služeb. Před více jak patnácti lety to byl takový autistický pravěk, nikdo moc netušil, co se děje. V té době jsem potkala několik maminek, které na tom byly podobně. Začaly jsme se scházet, sdílet informace, až nakonec vznikl spolek rodičů a přá-

tel Autisté jihu. Díky němu se po pár letech zrodilo i Autis Centrum, o.p.s., jako poskytovatel registrovaných služeb pro osoby s autismem. V té době mě velmi podporovala rodina. Registrace prvních služeb byl pro mě obrovský impuls, že něco půjde změnit. Sociálně aktivizační služba fungovala přes týden a odlehčovací služba umožňovala rodičům svěřit dítě do péče profesionálů o víkendy. Od ledna 2017 byl zaveden v České republice v ordinacích praktických lékařů pro děti a dorost plošně screeningový test M-CHAT, kterým lze odhalit první známky odlišného neurovývoje dítěte už v batolecím věku. Bylo tedy jasné, že další službou Autis Centra bude raná péče, která pomáhá rodinám zvládnout právě toto náročné období po sdělení diagnózy nebo podezření na odlišný vývoj dítěte. Z výzkumů o rané péči jsme věděli, že rozvinou-li se u dítěte včas dobré sociálně komunikační schopnosti, je velká šance na zmírnění projevů poruchy a zařazení dítěte do běžného života. Rodiny mají díky odborné pomoci úplně jinou startovní čáru, než jsme měli my před ➔

patnácti a více lety. Je krásné vidět, že naše práce přináší výsledky.

Co vnímáte jako nejnáročnější při vedení takového zařízení?

Těch náročných oblastí je určitě více. Některé nemohu tak úplně ovlivnit. Prvně by se musel změnit systém poskytování dotací a grantů nebo narůstající administrativní zátěž v sociální oblasti. Zvláště pro neziskové organizace s cílovou skupinou, jakou jsou klienti se zdravotním postižením, a s portfoliem našich služeb je současný stav nekoncepční. Každý rok začínáme v podstatě od začátku, je pro nás náročné plánovat rozpočet. Jsme rozvíjející se organizace, dokážeme pružně reagovat na potřeby rodin a narůstající počet klientů, ale s tím samozřejmě souvisí i potřeba navýšit finanční prostředky. Pečující rodiny i klienti si však kvalitní služby určitě zaslouží, čekají na ně totiž už hodně dlouhý čas.

Druhou náročnou oblastí je pochopitelně práce s lidmi. Při vedení organizace, potažmo ve své práci, potřebuji mít vedle sebe lidi, kteří jsou stejně naladěni, kteří táhnou za jeden provaz a vědí, proč svou práci dělají. Pokud si lidé důvěřují navzájem, vycházejí si vstříc, umí přemýšlet o své práci a ne se jen vést, pak je radost s takovými kolegy pracovat. Myslím, že právě tohle se nám v Autis Centru daří. Nemohla bych pracovat s lidmi, kteří lžou, intrikují a manipulují jen ve svůj osobní prospěch. Bralo by mi to energie a radost z práce. Ještě bych chtěla zmínit, že samotný výběr pracovníků pro přímou péči s klienty není jednoduchý. Pro práci s naší cílovou skupinou je potřeba mít určité osobnostní předpoklady, a proto nám s výběrem nových pracovníků pomáhá zkušený psycholog. Vzhledem k tragické události, která se stala před dvěma lety

Týdenní stacionář, denní a odpolední směna

v jindřichohradeckém zařízení a kterou jsme si letos připomněli lednovou akcí nazvanou Noc důstojnosti, je na čase zvážit, zda český sociální systém nepotřebuje právě v této oblasti systémové řešení.

Při práci s klienty využíváte různé přístupy a metody. Které z nich se vám nejvíce osvědčily?

Předně bych chtěla říci, že jako neexistuje žádný modelový člověk s diagnózou autismu, tak neexistuje žádná univerzální metoda, která dokáže všem dětem nebo dospělým s autismem pomoci. Vždy je třeba osvědčené přístupy přizpůsobit konkrétnímu dítěti a jeho rodině. V případě autismu se jedná o celoživotní neurologickou odlišnost. Někteří lidé s autismem mohou vést samostatný život a velmi dobře v dnešním světě fungovat, jiní mohou mít řadu přidružených obtíží, v jejichž důsledku potřebují celoživotní podporu a pomoc i v těch nejběžnějších úkonech. V naší praxi každodenně vidíme, jak se v průběhu života způsob

a míra podpory může měnit, není to černobílé.

S kolegy jsme proškoleni v různých metodách a technikách a nabídku metod upravujeme tomu, co rodině nebo dítěti vyhovuje. Abychom mohli dítěti s autismem a jeho rodině poskytnout účinnou podporu, potřebujeme zjistit, co rodina potřebuje, porozumět rodinnému systému a dítěti v něm. Společně pak zkusíme najít tu nejlepší cestu. Základem je pro nás navázání vztahu klient – pracovník a úspěšná komunikace, jak je definuje evidence – based metoda Videotrénink pozitivních interakcí VTI. V naší práci využíváme postupy TEACCH programu a dalších evidence-based technik. Důležité je pro nás co nejvíce porozumět smyslovému vnímání klienta. Rodinám nabízíme pomoc zkušených psychologů a terapeutů.

Jak jsem již uvedla, v týdenním stacionáři používáme metodu Podpory pozitivního chování (PBS), jejímž cílem je minimalizovat projevy chování náročného na péči a zajistit bezpečí

všech zúčastněných. Spolupracujeme s Mgr. Přemyslem Mikolášem, uznávaným psychologem s psychoterapeutickým výcvikem akreditovaným MZ ČR, který byl jako jeden z 19 odborníků v České republice proškolen v metodě PBS. Pomocí ní můžeme zjistit, co klient chce svým chováním sdělit, co jej do dané situace přivedlo, jaké smyslové podněty jej uklidňují a jaké mají opačný efekt. Jedná se o celostní přístup, založený na respektu a úctě k lidským právům, příběhu člověka.

V Autis Centru mohou klienti využít také fakultativní služby, konkrétně ergoterapii a senzoryckou integraci, intenzivní nácvik komunikace a jazykových schopností pod vedením logopeda, terapii na vibračním lůžku nebo hyperbarickou oxygenoterapii. V létě pro klienty nebo celé rodiny připravujeme rekondiční a edukační pobytové a příměstské tábory. Ty zaměřujeme na rozvoj sebeobsluhy, komunikačních dovedností, ale často tady klienti také navazují vztahy a vznikají nerozlučná přátelství.

Jste velmi pracovně vytižená a k tomu pečujete o postiženého syna. Máte čas na osobní relaxaci, prostor, kde dobijete energii?

Myslím, že práce mě zdaleka nevyčerpává tolik jako někdy péče o syna. Velmi mi pomáhá rodina. I tak je dobíjení "baterek" pro mne nutností. Relaxuji nejvíce při sportu. Aktivně hraju tenis, ráda lyžuju, hraju volejbal, zkrátka bez pohybu si neumím svůj život představit. Určitě i díky tomu zvládám psychickou zátěž, kterou péče a vedení Autis Centra přináší. Možná je to trochu klišé, ale relaxuji pokaždé, když jsem s lidmi, se kterými je mi hezky, ať je to rodina nebo přátelé. Ráda se směju a díky synovi dokážu mít radost opravdu z maličkostí. Myslím, že v tomhle mám v dnešní době velkou

Vánoční posezení ve stacionáři

výhodu, dobíjejí mě vlastně takové ty obyčejné věci.

Jaké máte plány v Autis Centru do budoucna?

Poptávka po našich službách je velká, ne vždy jsme schopni zájem uspokojit. Nejbližším cílem je pro nás nastavení metodiky na předávání dobré praxe ve využití metody PBS v pobytové službě a dále navýšení kapacity rané péče. V dlouhodobějším horizontu bychom

pak naše služby rádi rozšířili o home-sharing a sociální rehabilitaci. Jsem moc ráda, že Autis Centrum poskytuje svým klientům bezpečné a příjemné prostředí. Je radost vidět, když klient, který přicházel s obavami, odchází spokojený.

Pozn. Autis Centrum, o.p.s., je od roku 2017 přidruženým členem Národní rady osob se zdravotním postižením Jihočeského kraje. ■